

РЕЦЕНЗІЯ

DOI: 10.18372/2307-9061.75.20236

С. Я. Лихова,
доктор юридичних наук, професор
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4755-7474>

ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ШАХРАЙСТВА У СФЕРІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ТА БЛАГОДІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АБО НАДАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

Державний університет «Київський авіаційний інститут»
проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна
E-mail: sofiia.lykhova@npp.kai.edu.ua

Після повномасштабного вторгнення у 2022 році країни-агресора, життя та діяльність країни зазнали великих трансформаційних змін та вона почала освоювати новий вектор свого розвитку.

Починаючи з 2014 року і понині, в життя українців входять нові звички та терміни, нові принципи, а ще ми робимо дуже важливі кроки для підтримки не лише військових, а й цивільного населення.

Волонтерство та благодійність, надання гуманітарної допомоги стали опорою у важкий для України час. Соціальна незахищеність населення, відсутність достатнього забезпечення, військові потреби – це ті питання, які шляхом власного волевиявлення закривали ці борці за свободу. Вони утворили міцний фундамент та опору і військовим, і людям, вимушеним покинути свої домівки на окупованих територіях або зони бойових дій.

Неготовність країни до війни викликала масштабні глибокі перетворення, але в свою чергу це стало часом «нових героїв», таких як волонтери, благодійники та гуманітарні помічники. Разом з «героями», прийшли «старі злодії» та нові схеми шахрайства і заробітку.

Гібридна війна та маніпуляції з добровільною допомогою громадянам України та військовим вибудувала нові бар'єри для ефективної та прозорої діяльності волонтерів і благодійників. Зловживання пільгами при отриманні та наданні гуманітарної допомоги підриває діяльність тих осіб, які дійсно можуть надати допомогу нужденним.

Недосконале законодавство, відсутність чітких механізмів управління та нагляду за такою діяльністю породжує нові шахрайські схеми та псевдо-волонтерів і псевдо-благодійників, які наживаються на необізнаності громадян. На превеликий жаль, війна стала не тільки приводом для об'єднання та патріотичного усвідомлення, а й майданчиком для заробітку та негативних наслідків.

Відсутність чіткого законодавства та регулювання діяльності волонтерів, благодійників або гуманітарної допомоги посилює проблему з кожним днем, що в майбутньому стане новим полем для розслідування кримінальних правопорушень.

Авторами монографії¹ було приділено велику увагу в дослідженні актуальності питання, що стосуються розслідування шахрайства волонтерської та благодійної діяльності в Україні або надання гуманітарної допомоги в умовах війни.

Було досліджено кримінальні процесуальні відносини, що виникають у правоохоронних органів під час розслідування шахрайства у сфері волонтерської та благодійної діяльності або надання гуманітарної допомоги, що вивело ці питання та їх обговорення на зовсім інший, новий рівень.

¹ Бабікова О.С., Титор Д.П. Організація розслідування шахрайства у сфері волонтерської та благодійної діяльності або надання гуманітарної допомоги: монографія. Київ: Норма права, 2025. 172 с.

У монографії авторами було піднято та розглянуто низку питань, пов'язаних не лише із нормативно-правовим регулюванням питань волонтерства та благодійності, а й зі способами шахрайства у сфері волонтерства та благодійності, досліджено механізми злочинної діяльності та шляхи подолання. Також наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає у розробленні теоретико-прикладних засад методики розслідування шахрайства у сфері волонтерської та благодійної діяльності або надання гуманітарної допомоги, а також формулювання науково обґрунтованих практичних рекомендацій і пропозицій щодо їх розвитку й удосконалення.

Крім того, розкрито специфіку оцінки джерел інформації про шахрайство у сфері волонтерської та благодійної діяльності або надання гуманітарної допомоги, висвітлено обставини, що характеризують події, досліджено причини та умови вчинення таких кримінальних правопорушень та запропоновано комплекс необхідних заходів, що забезпечують діяльність правоохоронних органів з профілактики таких кримінальних правопорушень. Виокремлено організаційно-підготовчі та організаційно-тактичні заходи щодо проведення допиту, досліджено особливості формування психологічного контакту, побудовано стратегії проведення допиту.

За своїм змістом монографія складається із теоретико-правового аналізу і криміналістичної характеристики шахрайства у сфері волонтерської та благодійної діяльності або надання гуманітарної допомоги, де розкрито правове регулювання цієї сфери. Найбільше уваги приділено оцінці та обставинам особливостей організації розслідування шахрайства у сфері волонтерської та благодійної діяльності або надання гуманітарної допомоги, а також криміналістичній профілактиці та протидії вчинення кримінальних правопорушень, їх своєчасне виявлення та невідкладне вжиття заходів щодо уникнення та подолання. Певна увага була приділена особливостям проведення окремих слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.

Список використаних джерел містить широкий перелік наукових та навчальних видань авторів, які мають високий авторитет, та пріоритетні сучасні дослідження з висвітлених питань та на які посилаються автори монографії. Тобто, монографія побудована на використанні існуючого досвіду, сучасних концепцій та підходів.

Отже, уважно вивчивши рецензовану монографію, без сумніву можна сказати, що це ще один сучасно новий та важливий напрямок дослідження вчинення кримінальних правопорушень, який на сьогоднішній день ще не розглядався іншими науковцями. Авторами було пролито світло на багато нюансів та недоліків правового регулювання, вказано на прогалини законодавства, здійснено криміналістичний аналіз волонтерської та благодійної діяльності чи гуманітарної допомоги. Надано оцінку найпоширенішим способам вчинення шахрайства у сфері волонтерської та благодійної діяльності чи гуманітарної допомоги та розкрито особливості криміналістичної профілактики у кримінальних провадженнях. Удосконалено організаційно-тактичне забезпечення проведення допиту та висвітлено тактику його ефективного проведення. Розкрито особливості проведення окремих слідчих (розшукових) та процесуальних дій. Підготовка монографії є надзвичайно своєчасною, оскільки це питання майже не досліджено.

За структурою, змістом та обсягом монографія відповідає вимогам МОН України, що дозволяє рекомендувати її до друку.

Монографію викладено доступно та логічно, зрозумілий літературний стиль у поєднанні з дослідженим матеріалом та законодавчими нормами сприятиме ефективному засвоєнню інформації та формування нового бачення у здобувачів вищої освіти. Монографія буде корисна не тільки студентам, які навчаються за освітніми програмами «Право», «Міжнародне право» та «Правоохоронна діяльність», а й професіоналам та фахівцям в галузі права, різним правоохоронним установам та організаціям, суддям, адвокатам, іншим юристам-практикам, які прагнуть підвищувати свій рівень професійної компетентності.